

Windberg te Wemmel (gem. Wemmel)

***Archeologisch vooronderzoek door middel van
proefsleuven***

E. Van de Velde, T. Deville en
S. Houbrechts

Opgraving

☐

Prospectie

☒

Vergunningsnummer:

2010/316

Datum aanvraag:

14/09/2010

Naam aanvrager:

DEVILLE Tom

Naam site:

Wemmel, Windberg

1. Inhoudsopgave

1. Inhoudsopgave	3
2. Colofon	5
3. Administratieve gegevens	6
3.1. Onderzoeksgegevens	6
3.2. Locatiegegevens	6
4. Inleiding	7
4.1. Onderzoekskader	7
4.2. Ligging	9
4.3. Onderzoeksteam	10
4.4. Dankwoord	11
4.5. Veldonderzoek	11
4.6. Uitwerking en rapportage	12
5. Resultaten Veldonderzoek	13
5.1. Bodemopbouw	13
5.2. Sporen en structuren	16
5.3. Vondsten	17
6. Conclusie	18
6.1. Inleiding	18
6.2. Beantwoording onderzoeksvragen	18
7. Aanbevelingen	20
8. Bibliografie	21
9. CD-ROM	22

Bijlagen

Bijlage 1:   Allesporenkaart

Bijlage 2:   Profielen

2. Colofon

Condor Rapporten 29

Windberg, Gemeente Wemmel

Archeologisch vooronderzoek door middel van proefsleuven

Auteurs: E. Van de Velde, T. Deville & Sara Houbrechts

In opdracht van: Fam. Mehdi - El Hajjaji, Fam. Quintelier - Garcia en Fam. Lieds - Hoffelinck

Foto's en tekeningen: Condor Archaeological Research, tenzij anders vermeld

Condor Archaeological Research, Bilzen, oktober 2010.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder vooraf schriftelijke toestemming van de uitgevers.

Condor Archaeological Research BVBA

Martenslindestraat 29,

3740 BILZEN

Tel 0032 (0)498 59 38 89

E-mail: info@condorarch.be

www.condorarch.be

3. Administratieve gegevens

3.1. Onderzoeksgegevens

Datum veldwerk: 21-09-2010
Uitvoerder: Condor Archaeological Research
Condor Rapporten: 29
Opdrachtgever: Fam. Lieds - Hoffelinck, Fam. Mehdi - El Hajjaji en Fam.
Quintelier - Garcia
Onderzoeksvorm: Prospectie met ingreep in de bodem
Vergunningsnummer: 2010/316 en 2010/316(2)
Naam aanvrager: Tom Deville
Naam site: Wemmel, Windberg
Bevoegd gezag: Ruimte en Erfgoed, afdeling Vlaams-Brabant

3.2. Locatiegegevens

Provincie: Vlaams-Brabant
Gemeente: Wemmel
Plaats: Wemmel
Toponiem: Windberg
Kadastrale gegevens: Afdeling: **1** Sectie: **A** Nrs.: **485C3** en **485E3**
Kaartblad: /

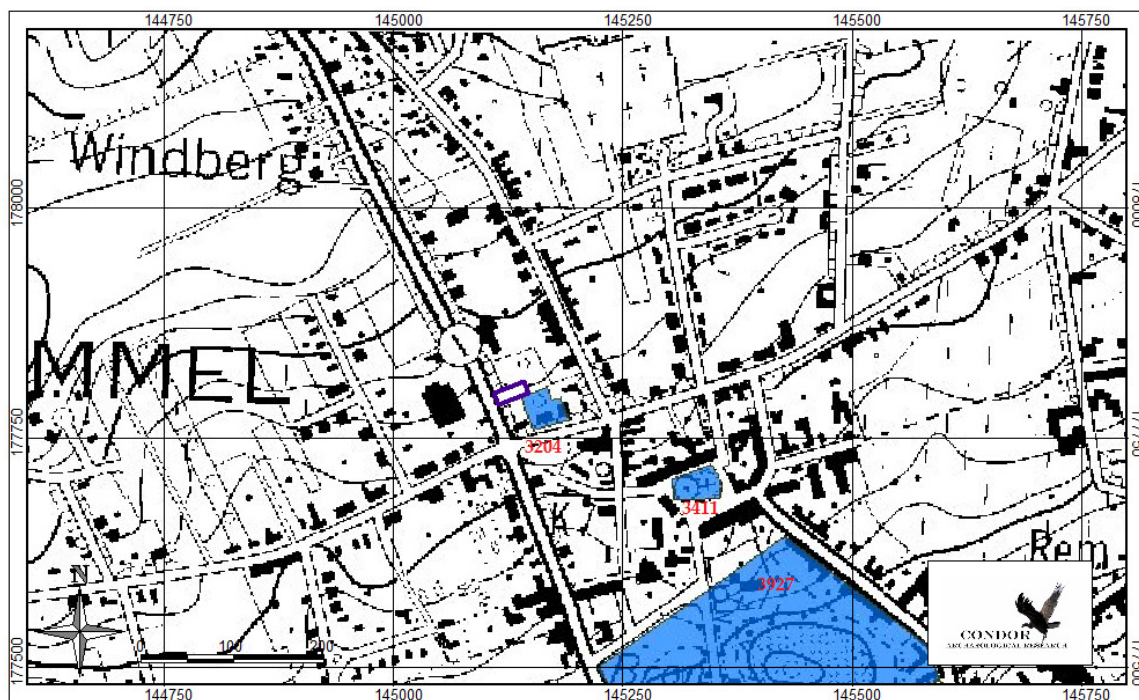
4. Inleiding

4.1. *Onderzoekskader*

Op dinsdag 21 september 2010 heeft Condor Archaeological Research in opdracht van de families Mehdi - El Hajjaji, Quintelier - Garcia en Lieds - Hoffelinck een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd aan de Windberg te Wemmel, provincie Vlaams-Brabant. Het onderzoek vindt plaats naar aanleiding van de toekomstige verkaveling en realisatie van drie woningen. Om de hoek, in de straat Rassel, zijn ter hoogte van nummers 3, 5, 7, 9 en 11 sporen van een Gallo-Romeinse villa aangetroffen (CAI meldingsnummer: 3.204) (afbeelding 1). De te bebouwen zone valt dan ook mogelijk binnen het villaterrein. In het midden van de 20^e eeuw zijn hier muurresten gevonden en sporen van de gaanderij en een vloer. Bij de vondsten zijn ook tegels van een hypocaustum en tubuli die wijzen op de aanwezigheid van een verwarmingssysteem. Ten westen van de villa bevond zich nog een waterput. De vulling van deze structuur heeft verschillende interessante vondsten opgeleverd waaronder drie menselijke geraamten met ingeslagen schedel, voetboeien en een tutulusfibula uit de vierde eeuw na Christus.¹ Hierdoor is er een verhoogde kans dat er binnen de grenzen van het plangebied archeologische resten voorkomen. Bij de realisatie van de nieuwbouw en de daarmee samenhangende bodemversturende werkzaamheden bestaat er een reële kans dat het aanwezige bodemarchief wordt vergraven.

---

¹ Botquin 1982 & 1983. Matthys *et al.* 1978.

Afbeelding 1: aanduiding van het plangebied (paars kader) met de nabijgelegen archeologische sites zoals gekend bij de CAI.

Het doel van het proefsleuvenonderzoek is om alle eventueel aanwezige archeologische resten te lokaliseren en te documenteren. Op basis hiervan wordt, indien de resultaten positief zijn, een op te graven zone afgebakend. In het voorliggend rapport worden de resultaten van het onderzoek beschreven. Op basis hiervan worden aanbevelingen gedaan voor een eventueel vervolgonderzoek.

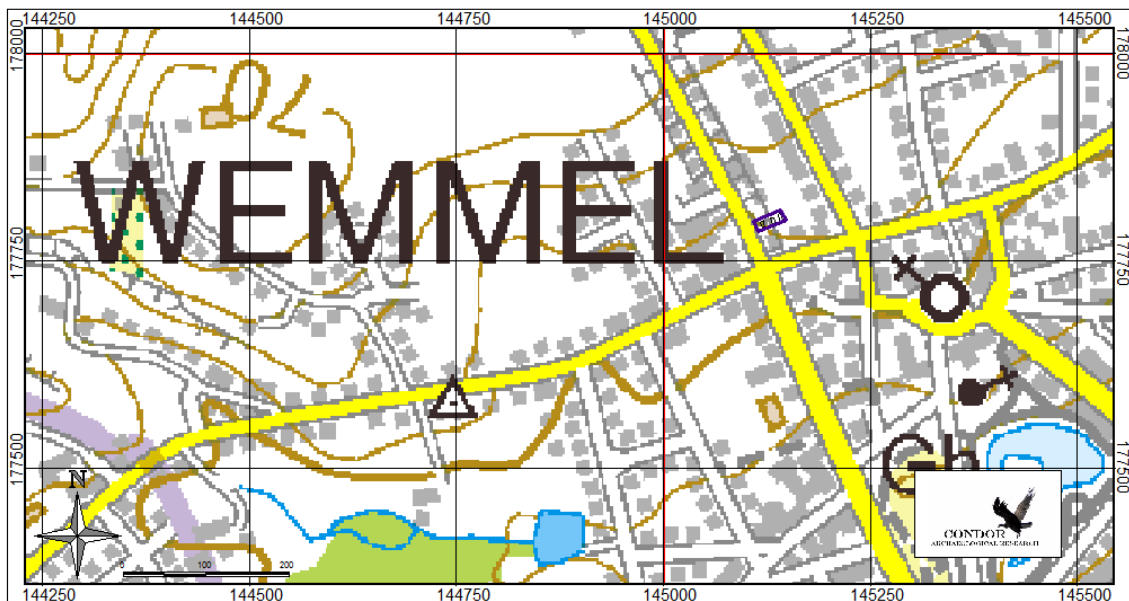
De volgende onderzoeksvragen zijn opgesteld, die beantwoord dienen te worden op basis van het veldwerk:

- Zijn er al dan niet bekende archeologische waarden aanwezig en waar zijn deze gelokaliseerd?
- Op welke diepte bevinden zich deze waarden?
- Wat is de aard, omvang en datering van de resten?
- In hoeverre worden eventuele archeologische resten bedreigt door de voorgenomen bodemingreep?

4.2. Ligging

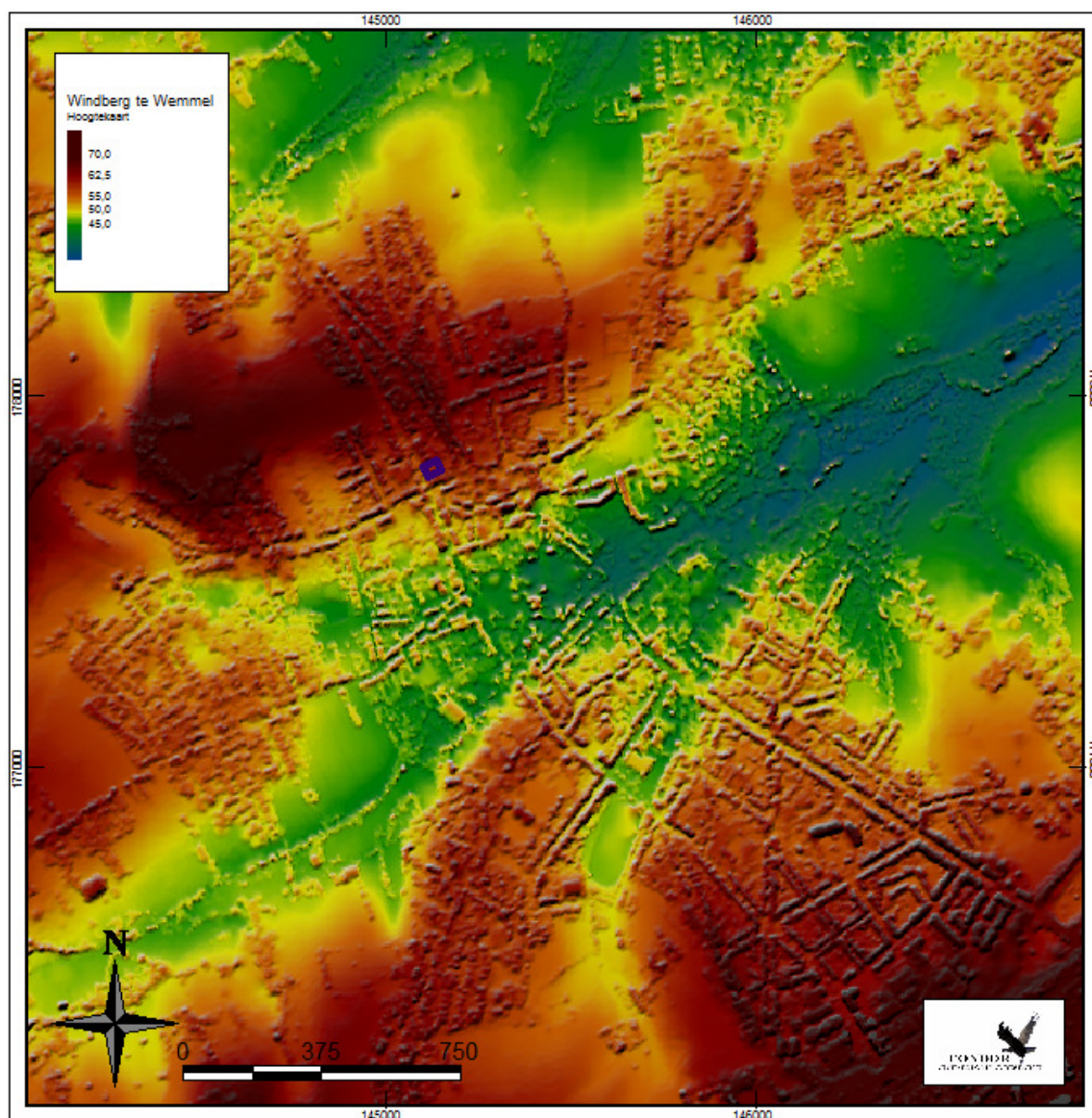
Het plangebied is gelegen aan de Windberg te Wemmel, in het noordwesten van de huidige dorpskern (afbeelding 2). De totale oppervlakte van het terrein bedraagt 1457 m² en de locatie is tot op vandaag verdeeld in verschillende percelen die gebruikt worden als tuin. Wemmel en omgeving is een betrekkelijk reliëfrijke omgeving (afbeelding 3). Het plangebied ligt op een helling van een heuvel die zich ten noorden van de Maalbeek uitstrekt in oost-westelijke richting. De heuvel wordt doorsneden door enkele verkeersassen zoals de weg Rassel ten zuiden van het plangebied en de Windberg net ten westen van het plangebied waardoor het hoogteverschil tussen de weg en het maaiveld van het plangebied circa 3,5 m bedraagt. De Maalbeek stroomt dwars door het centrum van Wemmel in noordoostelijke richting. Aan weerszijde van het beekdal zijn droogdalen uitgesleten.

Afbeelding 2: Topografische kaart van het plangebied (zwarte stip) en omgeving².

²

NGI, 2008.

Afbeelding 3: Gegenereerd digitaal hoogtemodel van het plangebied (paarse kader) en omgeving op basis van LIDAR hoogtepunten.

4.3. Onderzoeksteam

Het onderzoeksteam van Condor Archaeological Research bestond uit:

- E. Van de Velde   Veldwerk en rapportage
- T. Deville   Veldwerk en rapportage
- S. Houbrechts   Digitalisatie

4.4. Dankwoord

Dankzij de medewerking en het vertrouwen van verschillende partijen kon er tijdens dit project voortvarend worden gewerkt. In het bijzonder danken we de families Mehdi - El Hajjaji, Quintelier - Garcia en Lieds - Hoffelinck voor de voortvarende medewerking, Van Eycken Trans voor het voorzien van de graafmachine, dhr. Stefan Van Bellingen voor het leveren van nuttige informatie over het nabijgelegen Gallo-Romeinse villaterrein en Ruimte en Erfgoed.

4.5. Veldonderzoek

Bij de start van het archeologische onderzoek was een proefsleuvenonderzoek voorzien waarbij in totaal circa 15% van het terrein zou worden opengelegd. Het archeologische niveau bevindt zich echter op een dergelijke diepte dat grondopslag binnen het terrein een groot probleem zou worden. Daarnaast zouden de gevolgen van het proefsleuvenonderzoek, in de vorm van nazakking, een negatieve invloed hebben op de inrichting van de tuinen. Daarom is in overleg met Ruimte en Erfgoed, afdeling Vlaams-Brabant besloten om een proefputtenonderzoek uit te voeren.

Evenredig verspreid over het plangebied zijn drie proefputten aangelegd. Deze liggen noordwest-zuidoost georiënteerd, quasi evenwijdig aan de straat Windberg. Werkput 1 ligt in het noordoostelijke deel van het plangebied en is 2.85 m breed en 8.75 m² lang (circa 25 m²), werkput 2 was 3.8 x 7.9 m (circa 30 m²) en werkput 3, gelegen aan de straatzijde is met zijn afmetingen van 4.25 m x 7.68 m (circa 32.5 m²) de grootste werkput. Hierdoor is er een totale oppervlakte van 60.5 m² opengelegd wat neerkomt op een dekking van 4.2 %.

De onderzoeksvlakken zijn aangelegd op het niveau van de C-horizont, op een diepte van circa 250 cm onder het maaiveld in werkput 2 en 300 cm beneden het maaiveld in werkput 1. De onderzoeksvlakken zijn manueel met de schop bijgeschaafd. Alle vlakken zijn gefotografeerd en digitaal ingetekend. Met een metaaldetector is de aanwezigheid van metalen vondsten in de bodem nagegaan. In elke proefsleuf is één profielkolom van minstens 100 cm breed opgepoetst, gefotografeerd, ingetekend op schaal 1/20 en beschreven. De bovenzijde is in alle profielen het maaiveld, de bodem het aangelegde onderzoeksvlak. De diepte van elk vlak ten opzichte van het maaiveld

is weergegeven volgens de Tweede Algemene waterpassing (TAW). De locatie van de putten is ingemeten in Lambert.

Bij het laagsgewijs afgraven van de bodem is reeds in werkput 1 vastgesteld dat een dik pakket colluvium was afgezet op de natuurlijke en primaire C-horizont. Omdat de ouderdom van deze laag niet meteen bepaald kon worden, is in de overige twee werkputten een eerste vlak aangelegd in de top van het colluvium om daarna laagsgewijs verder te graven totdat het volgende vlak op de overgang met de primaire leem is bereikt. Werkputten 2 en 3 tellen dan ook telkens twee onderzoeksvlakken.

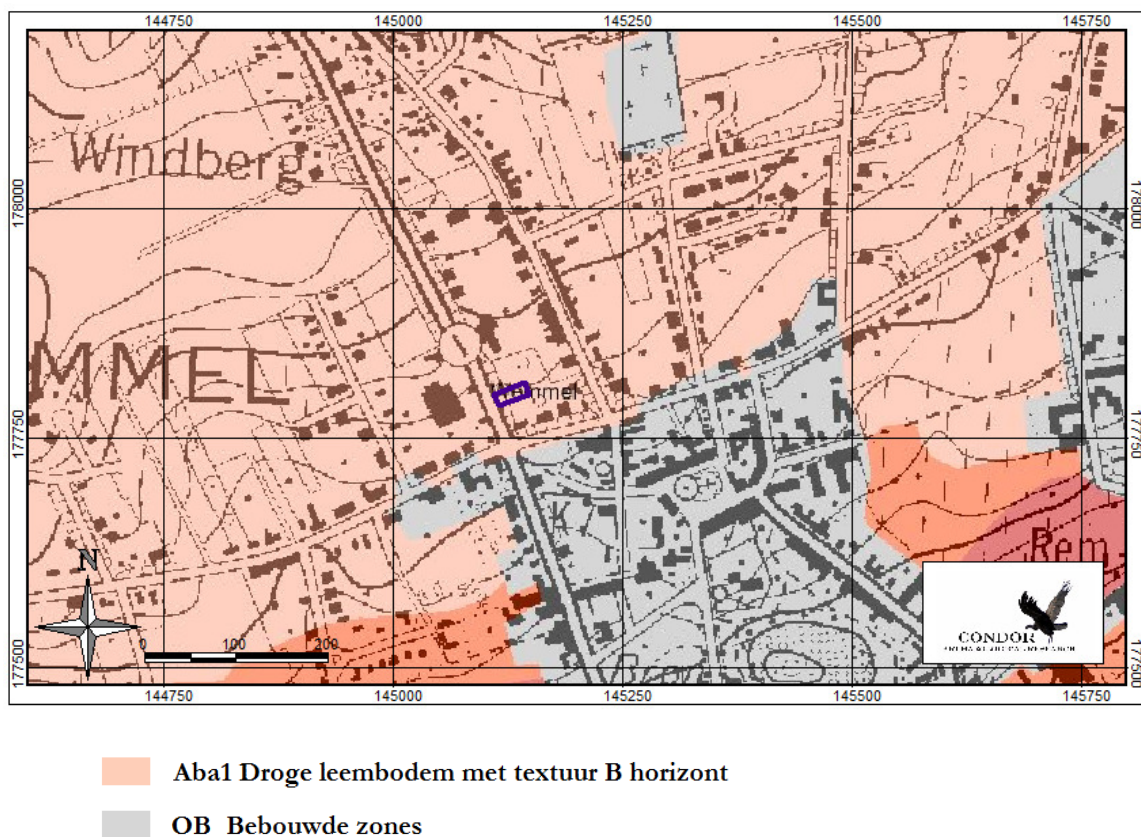
4.6. Uitwerking en rapportage

Na het veldonderzoek worden de onderzoeksgegevens uitgewerkt en geanalyseerd. Ter afronding van het archeologisch vooronderzoek is het voorliggend eindrapport samengesteld.

5. Resultaten Veldonderzoek

5.1. Bodemopbouw

Het plangebied bevindt zich in een leemstreek. Op de bodemkaart van België (afbeelding 4) staat het plangebied aangegeven als een zone met een droge leembodem met textuur B horizont (Aba1).

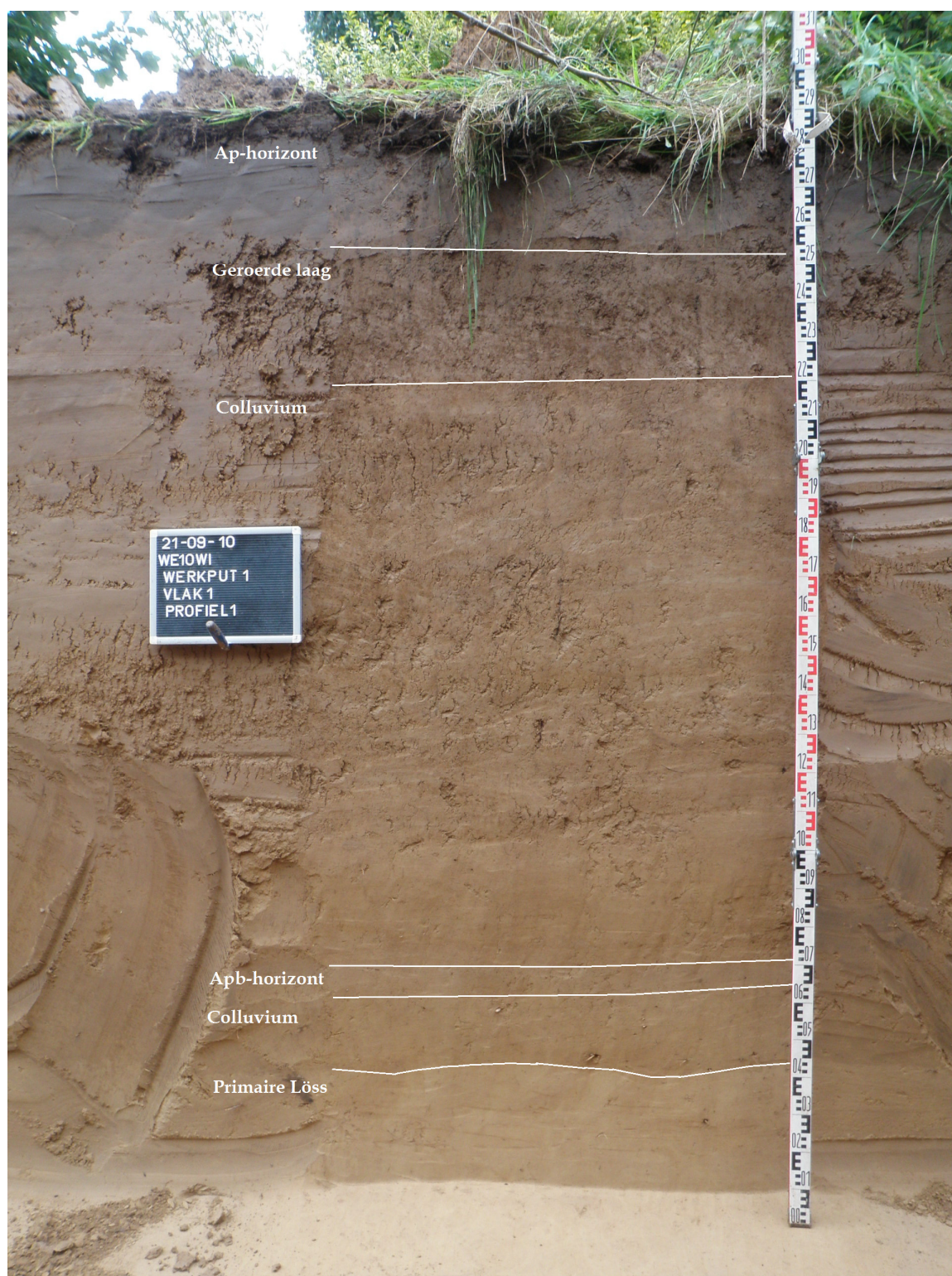
Afbeelding 4: Bodemkaart met aanduiding van het plangebied (rode kader)

De putprofielen staan in bijlage 3. Bij het proefputtenonderzoek is binnen het plangebied inderdaad een leembodem aangetroffen. Het reliëf van de omgeving heeft duidelijk zijn invloed gehad op de bodemlagen binnen het terrein. Zoals reeds vermeld, ligt het terrein op een helling die naar het zuiden afloopt. De top van die helling situeert zich verder naar het noorden. Erosie heeft ervoor gezorgd dat leem van hoger op de helling naar beneden is gegleden. Ter hoogte van het plangebied is dan ook geregeld een laagje leem afgezet, waardoor zich een dik pakket colluvium of secundaire leem gevormd heeft bovenop de natuurlijke of primaire leem.

Meteen onder de bruin donkergrijze Ap-horizont is in alle drie de werkputten een dunne, grijsbruine geroerde laag aangetroffen. Daaronder komt het dikke pakket colluvium tevoorschijn. Qua kleur verschillen deze lagen amper met die van de primaire leem. Het onderscheid wordt duidelijk door de gelaagdheid en de organische resten, zoals humusfibers en houtskool, die op verschillende niveaus in het colluvium zichtbaar zijn. Opmerkelijk is ook een dun grijs bandje dat in werkput 1 (afbeelding 4) in het pakket secundaire leem (colluvium) en in de andere werkputten tussen het colluvium en de primaire leem aanwezig is. De vraag dringt zich hier op of het een oude bouwvoor betreft of dat het een geërodeerde laag is, die zoals de bovenliggende lagen van hoger op de helling is afgegleden. Het antwoord blijft onbekend. Onderin de werkputten is de primaire, niet gelaagde leem aanwezig.

Na afronding van het veldonderzoek is op kantoor een staal van de primaire leem behandeld met HCl (10%). Hieruit kan besloten worden dat deze kalkhoudend is. Kalkhoudende leem wordt in onze streken pas vanaf een diepte van ongeveer 2,5 à 3 m beneden het maaiveld aangetroffen. In de toplaag van de bodem kwam deze oorspronkelijk ook voor maar is reeds snel door verwering verdwenen. De primaire leem, aangetroffen tijdens het proefputtenonderzoek, kent dan ook een ouderdom van minstens 10.000 jaar. Reeds tijdens de laatste ijstijd zorgde oppervlakkige afspoeling van de permafrost ervoor dat het eerste colluvium lager op de hellingen en in de dalen werd afgezet. Het pakket colluvium dat erop zit, is dus vermoedelijk oud genoeg zodat archeologische indicatoren vanaf de top van de secundaire leem, meteen onder de geroerde laag, kunnen worden aangetroffen.

Afbeelding 4: Opgekuist bodemprofiel in Werkput 1 met aanduiding van de verschillende bodemlagen.

5.2. Sporen en structuren

Tijdens het onderzoek zijn in totaal drie werkputten uitgezet. Bij werkput 1 is tijdens het aanleggen opgemerkt dat onder de Ap-horizont een dik pakket colluvium aanwezig is. De ouderdom van dit pakket kon niet meteen achterhaald worden en het is dus mogelijk dat ook in de top of in bepaalde lagen van het colluvium een archeologisch relevante laag aanwezig is. Daarom zijn in de volgende werkputten telkens twee vlakken gedocumenteerd. Meteen onder de Ap-horizont wordt het eerste vlak aangelegd in de top van het colluvium. Daarna is dit pakket laagsgewijs afgegraven tot op de overgang met de C-horizont, waar het tweede vlak is gedocumenteerd. Noch in het eerste vlak van werkputten 2 en 3 noch bij het laagsgewijs afgraven van werkputten 1 tot en met 3 zijn archeologische sporen en/of structuren opgemerkt. Ook in vlak 2 van werkputten 1, 2 en 3, in de top van de C-horizont, zijn geen archeologische contexten aangetroffen.

Afbeelding 5: Overzichtsfoto van werkput 3 in zuidelijke richting.

5.3. Vondsten

Dit negatief resultaat voor archeologische sporen en/of structuren trekt zich ook door voor wat betreft de vondsten. Bij het proefputtenonderzoek zijn geen archeologisch relevante vondsten gedaan die wijzen op menselijke activiteit in het verleden binnen het plangebied.

6. Conclusie

6.1. Inleiding

Het plangebied aan de Windberg is gelegen in het noordwesten van de huidige kern van Wemmel. Op een aangrenzend perceel, ten zuiden van het terrein, zijn omstreeks het midden van de 20^e eeuw sporen van een Gallo-Romeinse villa aangetroffen. Binnen het plangebied kunnen nog onbekende sporen of vondsten van dezelfde structuur verwacht worden. Door middel van een proefputtenonderzoek is deze verwachting getoetst. Op basis van de resultaten kan Ruimte en Erfgoed een besluit nemen met betrekking tot een eventueel vervolgonderzoek.

Tijdens het veldonderzoek zijn geen indicatoren gevonden die wijzen op de aanwezigheid van een deel van de Gallo-Romeinse villa of een andere archeologische vindplaats binnen het plangebied.

6.2. Beantwoording onderzoeksvragen

- *Zijn er al dan niet bekende archeologische waarden aanwezig en waar zijn deze gelokaliseerd?*

Binnen het plangebied zijn geen archeologisch relevante sporen en/of structuren aangetroffen. Ook vondsten die wijzen op menselijke activiteit in het verleden binnen of in de nabije omgeving van het plangebied zijn niet opgemerkt.

Op basis van het antwoord op deze vraag, zijn de volgende twee vragen overbodig.

- *Op welke diepte bevinden zich deze waarden?*
- *Wat is de aard, omvang en datering van de resten?*
- *In hoeverre worden eventuele archeologische resten bedreigd door de voorgenomen bodemingreep?*

Bij het archeologisch proefputtenonderzoek zijn geen archeologische resten aangetroffen binnen het plangebied aan de Windberg te Wemmel. Verwacht wordt dat in de bodem van dit terrein geen archeologisch relevante bodemlagen aanwezig

zijn. De geplande nieuwbouw en de daarmee gepaard gaande bodemverstorende werkzaamheden vormen dan ook geen bedreiging voor de archeologie.

7. Aanbevelingen

Uit de resultaten van het proefputtenonderzoek aan de Windberg te Wemmel blijkt dat binnen het plangebied geen archeologische vindplaats aanwezig is. Op de niet onderzochte delen van het terrein worden geen sporen en/of structuren verwacht. De geplande nieuwbouw en daarmee gepaard gaande bodemversturende graafwerkzaamheden vormen dan ook geen bedreiging voor archeologie ter plaatse. Een vervolgonderzoek voor het terrein is volgens ons niet van toepassing.

Bovenstaand advies is slechts een selectieadvies en dient louter ter advisering van het bevoegd gezag: Ruimte en Erfgoed. Het definitieve besluit met betrekking tot de vrijgave van het terrein, zal op basis van het uitgebrachte advies genomen worden door het bevoegd gezag. Daarom wordt geadviseerd om inzake het besluit contact op te nemen met Ruimte en Erfgoed, afdeling Vlaams-Brabant.

8. Bibliografie

Bronnen

BOTQUIN J.-M. 1982. Le puits de la villa Gallo-Romaine de Wemmel. Niet gepubliceerd seminariewerk UCL.

BOTQUIN J.-M. 1983. Entraves decouvertes dans le puits de la villa Gallo-Romaine de Wemmel. In: Graafschap Jette. Brussel. P.39-45.

MATTHYS A. & J. Wouters 1978. De Gallo-Romeinse Villa van Wemmel (Onder Kerkhofsveld). In: Matthys A. 1978. Brussel voor 400. Romeinse aanwezigheid te Brussel en omgeving. Jette. P. 17-23.

Websites (geraadpleegd augustus 2010)

<http://www.wemmel.be>

<http://www.ngi.be>

<http://www.agiv.be/gis/diensten/geo-vlaanderen/>

(geraadpleegd voor bodemkundige kaart)

9. CD-ROM

Bijgevoegd bevindt zich een CD-rom met de volgende gegevens:

- Foto's geordend per werkput
- De digitale versie van dit rapport
- Fotolijst, sporenlijst, velddagboek, hoogtematen.

BIJLAGEN

Bijlage 1

Bijlage 2

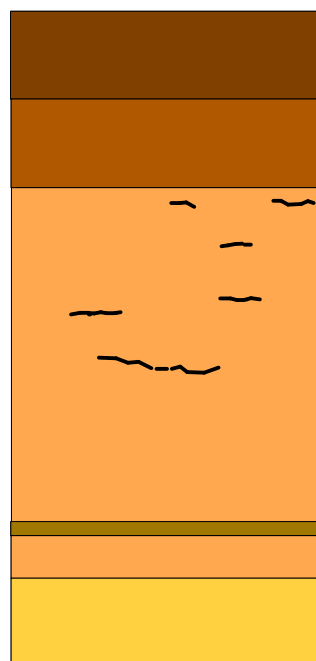
Windberg te Wemmel

Profielen

- Gelaagdheid
- Ap-horizont
- Geroerde laag
- Colluvium
- Apb-horizont
- C-horizont
- Bioturbatie

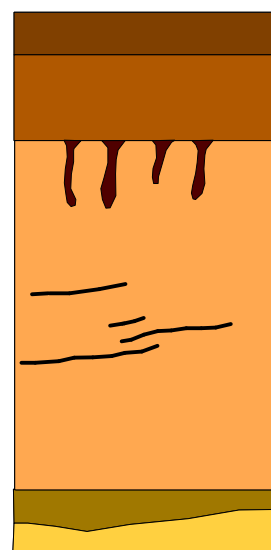
Werkput 1, Profiel 1

TAW 57,22

Werkput 2, Profiel 1

TAW 57,19

Werkput 3, Profiel 1

TAW 57,76

